

fuit, nec potuit esse *dubitativum*, cum libertate nempe assensus vel dissensus; sed *confirmativum*, « ut qui dubitant docerentur », ut ibidem (col. 307.) dicitur. — Cf. dicta (n. 983.).

Ad 4um resp.: — 1) illud *irretractabili assensu* S. Leonis certe non afficit pontificiam definitionem, ita ut sensus sit definitionem ipsam non fuisse irreformabilem ante adhaesionem Episcoporum, et per eorum consensum evasisse deinde irreformabilem. Nam — a) quamvis S. Leo indulserit Marciano, ut Chalcedone celebraretur concilium, monuit tamen Imperatorem (ep. 82.), ne cuiusquam *procaci impudentique versutia*, « *quasi de incerto quid sentiendum sit, sineret inquiri* »; nec cuiusmodi sit fides « tenenda, esse tractandum, sed quorum precibus et qualiter annuendum »; idemque in aliis litteris (epistola 90.) eidem Marciano inculcavit, ne patetur nempe fidem quasi dubiam in synodo iterum tractari — b) Quod confirmatur ex ipsis verbis, quae obiiciuntur; dicit enim S. Leo: « *Quae [Deus] nostro prius ministerio definitiv* »; alioquin absurde deberemus admittere posse retractari, quae « *a Deo definita sunt* ». — 2) Quinam igitur est sensus sequentium verborum: « *Universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu* »? Verba haec afficiunt ipsam Patrum adhaesionem, ipsisque significavit S. Leo patrum Chalcedonensium assensum « *irretractabilem* » evasisse, ob illorum adhaesionem pontificiae definitioni: tota enim irretractabilis vis decretorum concilii generalis, in his potissimum, quae ad fidem pertinent, ab unitate pendet cum apostolica Romanae Sedis seu Rom. Pontificis fide. Sane, si praeter Rom. Pontificis auctoritatem definitiones conciliorum generalium irretractabiles essent, frustra patres Chalcedonenses efflagitassent pontificiam confirmationem, ut « *irretractabilia* » fierent eorum decreta, prout eos praestitisse iam vidimus.

1085. III. *Dices*: Episcopi sunt iudices nati controversiarum fidei; sed tales non essent, si Rom. Pontifex solus ex cathedra definiens esset infallibilis. Ergo.

Resp. dist. mai.: sunt iudices *supremi, neg.*; *subordinati, subd.*; qui semper aut semper eodem modo, debeant iudicium exercere, *neg.*; qui quandoque iudicare debent, quin tamen eadem semper ratione iudicium exerceant, *conc.*

Respondetur. Ut paucis evolvatur tota haec difficultas, eiusque

solutio clare ac plene proponatur, recolamus — 1) Iudicem illum dici, qui ex publica auctoritate super aliqua controversia fert sententiam, cui parendum sit — 2) Veros iudices esse etiam illos, a quorum sententia ad superioris tribunal appellari potest — 3) singulos Episcopos in sua Ecclesia esse iudices fidei; cum enim vere positi sint a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, et pars principia huius regiminis sit magisterium in rebus fidei et morum; potestas in his iudicandi nequit Episcopis denegari — 4) cum tamen singuli non sint infallibles, et sint dependentes a successore Petri; eorum iudicium non est irreformabile, et potest ab eorum sententia appellari — 5) Nihilominus quamdiu eorum sententia non probatur falsa, iuridice praesumendum est eorum doctrinam esse catholicam; tum quia unusquisque in iis quae cum auctoritate facit, praesumitur iure agere; tum quia pluralitas Episcoporum nequit discedere a doctrina Petri, ac proinde ut censemus aliquem particularem Episcopum ab ea discessisse, probari id debet.

At vero obiectio proprie procedit de officio iudicis, quod Episcopis competit simul adunatis in Concilio; tunc enim videntur non esse *iudices*, eo ipso quod Papa, vel solus, est infallibilis. Quare, ut obiectio directe solvatur, notemus imprimis, triplici modo posse definitionem fidei edi — 1) a *solo* Pontifice definiente ex cathedra — 2) a Concilio, cui tamén S. Pontifex definitionem *a se iam editam* probandam proponit — 3) ab eodem Concilio, ita tamen ut *res nondum definita* in examen dubitationis disceptationemque adducatur, et tandem ab eo definiatur.

Iamvero in *primo* casu, Episcopi iudicium non exercent, adeoque verum est, quod diximus, ipsos, licet iudices sint, *non semper* tamen iudicare. In hoc autem nullum est inconveniens. Etsi enim Episcopis datum sit, ut non definita (si inter se et cum Romano Pontifice consentiunt) definire possint: non sequitur ut nihil in Ecclesia definire possit sine ipsis. Cum enim Christus Episcopis eam potestatem in suo regno concederet, ita tamen ut *regni claves* uni etiam Petro tradiderit; consequens est, ut Episcopi sua potestate sine consensu successorum Petri uti nequeant; non vero, ut vicissim hi sine consensu Episcoporum ligare et solvere non possint. Quapropter ex sententia de supra sanctae Sedis auctoritate docendi non potest deduci, in Episcopis non inesse

veram potestatem de fide iudicandi: sed tantummodo duos esse modos, quibus hoc iudicium in Ecclesia legitime exerceatur: alium *expeditiorem* per solius Summi Pontificis sententiam, alium *solemniorum* per universalis Ecclesiae iudicium. Ita scilicet ab aeterna Sapientia dispositum est, ut Ecclesiae necessitati pro temporum varietate omni modo provisum esset.

In *altero* casu, verum est Episcopis non relinquiri examen *dubitacionis*, sed solum *cognitionis*, *instructionis*, *confirmationis*, quo rationem dogmatis reddere, adversarios refellere, suosque erudire queant; verum est etiam ipsis non relinquiri iudicium utrinque indifferens, quo *incerta certa* efficiantur, sed solum iudicium *adhaesionis*: at ex hoc sequitur quidem Episcopos modo ampliorem, modo minus amplam iudicis fidei potestatem exercere, adeoque, ut diximus, *non semper eodem modo iudicare*; sed nullo pacto sequitur eos verum iudicium non exercere cum *adhaesionis* iudicium proferunt. Revera Episcoporum assensus, in hoc casu, non est actus *merae submissionis*, ut in ceteris fidelibus, sed est simul actus auctoritatis; Pontificis enim definitioni assentientes, cum ipso et inter se coniuncti, universalis Ecclesiae iudicium efformant. Revera non semel accidit, ut Concilia oecumenica ea, quae a praecedentibus Conciliis definita iam erant rursus tractarent, non quidem dubitando, sed confirmando, uti patet: nihilominus cum Pates eadem doctrinae capita novis decretis sancirent eosdemque errores novis anathematismis damnarent, negabit nemo factum ab ipsis esse verum cum potestate iudicium.

Neque obstat, in casu, Episcoporum iudicium non posse in utramque partem ferri; id enim non est *de essentia iudicii*. Vis enim ac ratio iudicii in eo est ut sententia feratur cum cognitione causae et cum potestate; seu in eo ut veritas aut falsitas alicuius propositionis agnoscatur et affirmetur, idque fiat a persona cuius affirmatio non vulgaris et privata sit, sed legitima seu auctorativa: quae omnia in iudicio etiam *adhaesionis* verificantur. « Iudicare », inquit Fenelonius (Instruc. past. 20. Aprilis 1715.), post iudicium Pontificis, est suum iudicium cum pontificio conjugere ». Et pergit: « Hac ratione episcopi olim subscrivserunt ipsorum conciliorum generalium decretis. Eorum submissio erat iudicium, et eorum iudicium erat submissio. Subscribentes sese

submittebant simul et confirmabant decisionem synodi ». Atque his omnibus consonant conciliorum acta, apud quae hae aliaeque similes subscriptionum formulae leguntur: « iudicans subscrivi — recognoscens consensi — obtemperans sententiae sanctissimorum et beatissimorum episcoporum consentiens et ego subscrivi — cognoscens discussionem sanctorum patrum, et cum sequi debeam, subscrivi ». — Vide Balleriniū (de Potest. Ecclesiast. c. 2. § 1. n. 3.).

In *tertio* casu denique, evidens est Episcopos iudicium exercere, et quidem tale, quo res ex incerta fiat certa; licet in hoc etiam casu eorum iudicium plenam firmitatem non habeat, nisi accidente consensu Rom. Pontificis. Ex quo patet ipsos numquam esse *supremos iudices*, sed subordinatos; non enim efficiunt illud subiectum, cui Christus infallibilitatem promisit, nisi coniuncti cum *Capite*.

1086. IV. *Instabis tamen*: nonne, in hoc etiam casu, videatur assistentia Sp. Sancti, et consequenter infallibilitas concedi solum Rom. Pontifici? Episcopi enim nec videntur habere huiusmodi assistentiam *dum iudicium proferunt* (*dum dicunt, ex. gr., placet*), et *antequam accedat Rom. Pontificis consensus*; nam tunc eorum iudicium *reformari* potest — nec *postquam* suum iudicium protulerint et *quando Rom. Pontifex illud confirmat*; nam tunc nihil faciunt aut dicunt Episcopi. Ergo.

Responderi posse videtur — 1) Assistentia Sp. Sancti et infallibilitas promissa etiam est *Concilio*; sed ut eius iudicium in causa fidei sit infallibile, necesse non est ut Sp. Sanctus immediate assistat unicuique Episcopo consentienti cum Papa, sed sufficit ut ita assistat, ut tandem Concilii sententia non possit esse falsa. Id potest Deus multis modis praestare, ac non desunt qui autument id praestare mediante S. Pontifice; quatenus subiectum *immediatum* assistentiae ac infallibilitatis sit solus Papa, quo mediante infallibile fit corpus Episcoporum consentientium cum ipso: si enim S. Pontifex per Sp. Sancti assistentiam infallibilis est dum ipse consentit, cum consensus ille non sit nisi confirmationis iudicii Episcoporum, cum quo *unam sententiam* facit, totum iudicium fit infallibile. — 2) Dici etiam potest, Episcopos, quorum iudicio deinde accedit S. Pontificis consensus, *habuisse* Sp. Sancti

assistantiam *dum* suam sententiam proferrent; id tamen non *innotuisse*, nisi cum accesserit consensus ille, sine quo deerat necessaria conditio ad verum infallibilitatis subiectum constitendum.

§ VII.

Reliquae Gallicanorum obiectiones solvuntur.

1087. I. *Dices*: Quidquid de hactenus disputatis autumandum sit, facto constat, multos ex Rom. Pontificibus in errores turpisimos fuisse prolapsos, quorum quidem errorum longus catalogus exhiberi posset.

Respondetur: Initio innumeri errores affingi consueverunt Rom. Pontificibus: in solo S. Petro Magdeburgenses quindecim enumerarunt; tum vero in caeteris Pontificibus, apud Bellarmimum (de Rom. Pont. I. 4. c. 8. seqq.) quadraginta recensentur. Verum successu temporis valde imminutus est ab adversariis catalogus ille, donec contractus fuerit ad duos, vel tres tantum errores huiusmodi: videlicet ad Petri lapsum, cum negavit Christum; Liberii; ac demum Honorii.

1088. At vero seponendus est lapsus S. Petri; siquidem nullam tunc edidit Petrus fidei definitionem, neque Ecclesia erat tunc temporis solemniter instituta, nec primatus actu collatus B. Petro, sed tantum promissus. Quod vero attinet ad lapsum Liberii, praeterquam quod non agatur ibi de fidei definitione data ad universam Ecclesiam, sed de lapsu ad summum personali per subscriptionem vi fraudeque extortam, et quidem formulae Sirmensi, quae sensum catholicum praeseferebat; exploratum nunc est apud criticos, eiusmodi lapsus commentitium esse. Quapropter ipse Bossuetus fassus est: *J'ai rayé de mon traité, de la puissance ecclésiastique, tout ce qui regarde le Pape Libère comme ne prouvant pas bien ce que je voulais établir* (ap. de Maistre, du Pape, liv. 1. ch. 15.); et Bailly (pag. 255.) scribit: « Quid ipsos [quosdam auctores Gallicanos] iuvat varios errores congerere, eosque adscribere nonnullis Pontificibus?... Quid interest referre varia-

rum quaestionum decisiones a Pontificibus latas, quas secum pugnantes arbitrantur; cum nec verum sit, nec probari possit R. Pontifices auctoritate apostolica, sive ex cathedra definiisse, cum talia locuti sunt? » Ita etiam Tournely, etc. Sed de Liberio, cf. Stillingum (*Acta sanctorum*, tom. 6. die 23. Sept.); Zacchariam *de commentitio Liberii lapsu*: prostat haec dissert. in *Thesaurus Theologico* (tom. 2. p. 2. 1. 1. opusc. 6.). — Restat igitur solus casus Honorii.

1089. II. Iamvero praesentis instituti non est Honorium ab omni culpa vindicare, aut eius casum prolixa historica disquisitione expolire: id unum satis nobis erit ostendere, Honorii casum nullam difficultatem creare dogmati de Rom. Pont. infallibilitate. Pro rei tamen claritate iuverit ex historia recolere, anno 633. Sergium Patriarcham Constantinopol., insignem Monothelitam, litteras ad Honorium Rom. Pontificem dedisse dolo plenas, quibus ipsi persuadere nitebatur, ad Ecclesiae bonum maxime conducere, ut nec una nec duplex Christi voluntas et operatio diceretur. (Exstat haec epistola actione XII. Syn. sextae: Harduin., 3. 1311.). Rerum itaque circumstantias haud satis perspectas habens, cessit summus Pontifex Sergii consiliis ac sollicitationibus, atque silentium in grave damnum fidei, ut eventus deinde probavit, iudicavit esse servandum. Hac autem de re quatuor conscripsit epistolas; unam ad Sergium, quae celeberrima est, et habetur in eadem actione Concilii sexti [1319.]; alteram ad Cyrum, Patriarcham Alexandrinum [Monothelitam]; tertiam ad Sophronium Jeros. [Orthodoxum]; quartam denique, cuius fragmenta dumtaxat supersunt (ibid. act. XII., 1315.), iterum ad Sergium. Ex ista colligitur, Honorium pollicitationem exegisse a legatis, quos Sophronius Jeros. recens episcopus cum synodica epistola ad ipsum miserat, silentii eiusdem per Sophronium observandi; quae tamen promissa Sophronius, vir studio fidei clarissimus, quin probaret, Stephanum Dorensem Episcopum, suffraganeorum suorum principem, ad Apostolicam Sedem misit, ut Summus Pontifex de fidei periculo certior fieret, atque promptum ei remedium afferret. Ob datas vero ad Sergium litteras, Honorius a sexta Synodo (an. 681.), una cum Theodoro, Sergio, Cyro, aliisque Monothelitarum ducibus (Act. XIII.) condemnatus est. Itaque rei summa

in eo est, quod Honorio tribuitur error *Monotheitarum*, qui negabant in Christo duplē voluntatem et operationem, divinam et humanam, et unam adstruebant, nempe divinam: hunc autem errorem contineri dicunt in dupli epistola Honori ad Sergium; ac propterea damnatum eum censem a Synodo VI.

1090. Ad hanc igitur difficultatem diluendam triplicem viam inire Theologi. Iuxta *primam* asseritur, conficta aut interpolata esse quae contra Honorium proferuntur documenta, praeter pronuntiatam a sexta Synodo condemnationem: hanc tamen non habere vim *oecumenici* decreti, utpote quae a Romanis Pontificibus nunquam fuit recepta. Honorius, in hac sententia, nec Monotheismum positive docuit; nec negative deliquit, praescribendo ut omittetur sive *unius* sive *duplicis* operationis vocabulum; nec denique ullam negligentiae aut pravae oeconomiae culpam contraxit. — Iuxta *alteram* statuitur, ex documentis, quae afferuntur, nullo modo constare, Honorium docuisse Monotheitarum errorem, imo contrarium ostendi — Iuxta *tertiam* asseritur: quidquid dixerit Honorius in suis literis ad Sergium, certum est eum non docuisse *ex cathedra* errorem Monotheitarum. Licet primae sententiae non desint nec graves tum intrinsecæ tum extrinsecæ rationes, nec graves auctoritates, ut videre est apud Baronium, Bellarminum (de Rom. Pont. I. 4. c. 11.), etc.; cum tamen communior non sit, missam eam facimus, ut alias solutionis vias prosequamur.

1091. Unde I. *Honorius non docuit errorem Monotheitarum*, Etenim — 1) *diserte profitetur Honorius catholicum dogma de dupli voluntate et operatione in Christo*. Revera in posteriori ep. ad Sergium, haec habet Honorius: « Sed utrasque naturas in uno Christo unitate naturali copulatas, cum alterius communione operantes atque operatrices confiteri debemus: et divinam quidem quae Dei sunt operantem, et humanam quae carnis sunt exsequentem ». Et paulo post ita prosequitur: « Oportet nos... duas naturas, id est divinitatis et carnis assumptae... inconfuse, indivise atque inconvertibiliter nobiscum praedicare *propria operantes* ». In priore autem epistola dixerat: « Confidentes Dominum Jesum Christum... operatum divina;... eumdemque operatum humana... discrete, inconfuse, atque inconvertibiliter ».

2) *Eodem modo locutus est Honorius ac S. Leo, qui certe catholice docuit*. Nam S. Leo (in ep. ad Flavianum) dixerat: « Agit enim utraque forma, cum alterius communione. Quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exsequente quod carnis est ». Recitatis his Loenis verbis in sexta generali synodo, legati Romanae Sedis dixerunt: « Ecce manifeste duas naturales operationes inconfuse et indivise in Domino nostro Jesu Christo praesens sanctissimus praedicat pater ». Huic autem legatorum dicto assensit synodus, quin ullus contradixerit, praeter obcoecatissimum monotheitam Macharium. Porro, ut vidimus, Honorius idem dixerat quod sanctus Leo, nisi quod clarius ac fortius rem expressit.

3) Verum est, Honorium in priori ep. dixisse: « *unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi* »: at recte monuit Card. Orsi, « *unam voluntatem praedicat Christi Honorius, sed humanitatis; voluntatem alteram ab eo arcet, sed carnis* ». Sergius enim, in sua callida epistola, ut suaderet Honorio silentium de una aut dupli voluntate, inter alias affert hanc rationem, quod si duae admitterentur in Christo voluntates; eae essent inter se contrariae. Honorius vero, ceteris rationibus omissis, expendit quaestionem utrum in Christo sint, sicut in nobis, duae illae ab Apostolo memoratae contrariae voluntates, quas vocamus *spiritus* et *carnis*; et hanc negat in Christo, cum *unam* in eo asserit voluntatem. Id patet — a) ex contextu; nam ait: « *Unde et unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa*; illa profecto quae ante peccatum creata est, non quae post praevicationem vitiata ». Porro voluntatem divinam admittebant in Christo ipsi Monotheitae: si autem quae dicit Honorius de *una* voluntate intelligenda essent de divina voluntate: argumentum eius ita esset manifeste stultum, ut Honorium non tam Haereticum quam mente captum proderet. Etenim sensus esset: una tantum voluntas est Christi, eaque divina, *quia* assumpsit naturam humanam, non peccato inquinatam, sed a peccato immunem: quasi in natura humana maculata tantum inveniri possit voluntas humana! — b) Hinc S. Maximus, auctor coetaneus, scribens ad Marinum presbyterum (ap. Labbe t. 5. col. 1763.), inquit: « *Honorium etiam*